

Енергетичну стратегію підкріплено рядом програм та інших планових документів як загальнодержавного, так і регіональних рівнів.

Висновки. Сутність невдач і невиконання багатьох раніше розроблених програм енергозбереження полягає в їх однобічному, не комплексному характері. Розривався необхідний логічний зв'язок економічного процесу: «потреба - інтерес - мотив до дії - дія (тобто енергозбереження в нашому випадку) - задоволення потреби (ефект)».

Потреба в енергозбереженні загальна для більшості суб'єктів національного господарства. Однак інтереси в енергозбереженні є досить суперечливими, а часом несумісними. Звідси і мотиви до дії по реалізації енергозбереження в багатьох випадках не збігаються. Відповідно різняться ступінь активності самих дій, а отже, і результатів. Відбувається «розбалансування» всього господарського механізму. Вирішення цієї проблеми можливе тільки за рахунок системного комплексного вдосконалення, координації всіх ланок системи управління і всього організаційно-господарського механізму.

Джерела та література:

1. Закон України «Про енергозбереження» від 1 липня 1994 р. № 74/94 ВР // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 1994. – № 30. – С. 283.
2. Абалкин Л. И. Что такое хозяйственный механизм? / Л. И. Абалкин. – М. : Мысль, 1980. – 79 с.
3. Варналий З. Влияние налогообложения прибыли на экономическое развитие Украины / З. Варналий, Д. Серебрянский // Экономика Украины. – 2010. – № 5 (574). – С. 64-65.
4. Чухно А. Хозяйственный механизм и пути его совершенствования на современном этапе / А. Чухно // Экономика Украины. – 2007. – № 3. – С. 60-67.
5. Енергетична стратегія України на період 2030 р. : [Електронний ресурс] / Мін. палива та енергетики України. – Режим доступу : <http://mpe.kmu.gov.ua/fuel/control/uk/doccatalog/list?currDir=50358>.

Легеза Д.Г.

УДК 303.7:338.439.5

МЕТОДИКА ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ НА РІВНІ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. З розвитком ринкових відносин сільськогосподарський виробник повинен надати зважену оцінку окремо взятих видів продукції та визначити найбільш перспективні за умов дотримання технологічних операцій, наявності виробничих ресурсів, вимог регіонального ринку та потреб споживача. Невизначеність сільськогосподарського ринку, відсутність цінової підтримки державою багатьох видів продукції та нестабільні урожаї постають критеріями ризику виробництва, що у подальшому знижує наплив інвестицій у виробничий процес. Зазвичай, господарі віддають перевагу вирощуванню тієї продукції, що надає кращий результат з одиниці ресурсів: порівняно із ячменем надається перевага вирощуванню ріпаку та соняшнику, виробники господарств великого розміру відмовляються вирощувати КРС у бік розвитку свинарської галузі з приводу порівняно меншого строку технологічного процесу. А виходячи на заповнений ринок, сільськогосподарські виробники зіштовхуються із проблемою «несподівано низькою ціною» на продукцію. І не завжди показники виробництва обраної продукції забезпечують очікувані результати. Дані потреби обґрунтовують необхідність розробки методики оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції: визначення необхідності її здійснення, наявності інформаційної бази, механізму проведення оцінки та аналізу результатів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останнього десятиріччя наведена різноманітна кількість методик дослідження конкурентоспроможності продукції, підприємства, галузей, а взагалі конкурентоспроможності аграрного сектору. Сутність таких методик зводиться до наведення інтеграційного чи комплексного показника конкурентоспроможності об'єкту дослідження. Такі методики висвітлюються у роботах Віноградова О. [1], Джемелінської Л. [2], Файчук О. [6]. Зазвичай, у такому випадку для розрахунку конкурентоспроможності необхідно використати показники, які характеризують більш якісні параметри ніж кількісні. В той час сільськогосподарські виробники потребують чіткою виваженої методики оцінки конкурентоспроможності продукції, яка вирощується або планується вирощуватися. У даному випадку практичне значення мають методи дослідження виробничих процесів, що розроблені С. Крикавським [3] та Н.Лисенко [4], на основі яких була започаткована нижченаведена методика оцінки.

Мета статті розкрити поетапний механізм методики оцінки конкурентоспроможності продукції для сільськогосподарського підприємства. Предмет дослідження: сукупність теоретичних та практичних питань оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції.

Виклад основного матеріалу. Методика застосовується для проведення оцінки конкурентоспроможності продукції у сільськогосподарських підприємствах при:

- визначенні найбільш конкурентних на ринку видів продукції;
- розробці стратегічного плану розвитку підприємства;
- щорічному плануванню виробництва сільськогосподарської діяльності;
- розрахунку віддачі ресурсів у виробництві конкурентоспроможної продукції.
- оптимізації витрат та доходів підприємства для конкурентоспроможного виробництва.

**МЕТОДИКА ОЦІНКИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ
НА РІВНІ ПІДПРИЄМСТВА**

Відповідно до Методики проводиться оцінка об'єктів у матеріальній та натуральній формі, окремих галузей та технологічних процесів. У Методиці наведені нижче поняття вживаються у такому значенні:

Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції – це спроможність продукції за технологічними та економічними параметрами у певний час відповідати вимогам зовнішнього та внутрішнього ринку та задовольняти вимоги потенційних споживачів.

Оцінка конкурентоспроможності на мікро рівні – оцінка показників виробництва різних видів продукції, що характеризують віддачу ресурсів та ефективність виробництва з використанням економічних методів дослідження.

Стабільність виробництва – показник, що характеризує ступінь відхилення об'єктів дослідження від середнього значення. Показник стабільності розраховується за обсягами виробництва (у натуральних одиницях), обсягами реалізації (у вартісних одиницях), розміру прибутку на одиницю гектара (у вартісних одиницях).

Інші поняття, що використовуються у методиці мають загальноприйняте значення в економічній літературі.

Підготовчий етап до оцінки конкурентоспроможності продукції. Для визначення конкурентоспроможності окремих видів продукції, що виробляються на підприємстві здійснюються такі види робіт:

- відбір даних з річних звітів господарства по площам сільськогосподарських угідь, ріллі та посівам, кількістю голів скота, обсягам валової та товарної продукції, виробничим та повним витратам, цінам реалізації продукції;

- проведення збору інформації про ціни, що склалися на ринку регіону, частку підприємства у реалізації окремих видів продукції;

- визначення нормативної продуктивності продукції за природно-кліматичному умовами регіону, що вирощується у господарстві.

Для визначення конкурентоспроможності окремих видів продукції, що плануються вироблятися на підприємстві здійснюються такі види робіт:

- планування урожайності продукції з урахування здійснення агротехнологічних заходів (внесення органічних та мінеральних добрив, застосування засобів захисту рослин, меліорація земель, тощо);

- планування обсягів виробництва та реалізації потенційної продукції;

- прогнозування товарності та ціни реалізації продукції;

- планування виробничих та повних витрат з урахуванням витрат на реалізацію.

З метою визначення конкурентоспроможності продукції за критеріями здійснюються такі види робіт:

- пошук та визначення потенційно можливих оптових споживачів за видами продукції;

- визначення потенційно-можливих факторів зовнішнього середовища (розвиток ринкової інфраструктури, систему транспортного сполучення, наявність транспорту для пересування продукції, вплив державних органів управління, відносини із постачальниками сировини, можливі інтеграційні відносини із переробними підприємствами, тощо), що можуть вплинути на розвиток виробництва у господарстві;

- перегляд інформації щодо можливості впровадження у виробництво інноваційних технологій вирощування продукції.

Інформаційними джерелами служать річна форма звітності господарства 50 с.-г., технологічні карти вирощування продукції, прайс-лист на ресурси постачальників, статистичні дані по району (області) щодо урожайності, обсягів виробництва та реалізації, виробничої та повної собівартості, виручки від реалізації кожного виду продукції за якими проводиться оцінка.

Розрахунок показників конкурентоспроможності продукції. Для визначення загальної оцінки конкурентоспроможності проводиться розрахунок показників за звітний період:

- 1) урожайність продукції, ц/га (продуктивність тварин ц/гол);

- 2) виробнича собівартість продукції, грн/ц;

- 3) ціна реалізації 1 ц продукції, грн/ц;

- 4) різниця між ціною реалізації та виробничою собівартістю продукції, %;

- 5) товарність, %;

- 6) рентабельність, %;

- 7) частка продукції у структурі реалізації сільськогосподарської продукції у підприємстві, %;

- 8) прибуток у розрахунку на 1 ц реалізації продукції, грн/ц;

- 9) прибуток у розрахунку на 1 га посівної площі, грн/га (на 1 голову скота, грн/гол);

- 10) обсяги реалізації продукції, ц.;

- 11) сталість виробництва, %;

- 12) індекс якісної продуктивності, що характеризує витрати на виробництво товарного обсягу продукції визначається за формулою:

$$QPR = \frac{V_r(P_{cost})}{V(P_v) + V_h(P_{cost})} \quad (1)$$

де, QPR

V – загальний обсяг виробництва продукції;

V_r – обсяг реалізованої продукції та продукції, що залишається на власні потреби;

V_h – обсяг нереалізованої продукції;

P_v – повні витрати на виробництво та реалізацію одиниці загальної виробленої продукції;

P_{cost} – витрати на виробництво одиниці продукції.

Для визначення ролі виробництва продукції у сільськогосподарській діяльності господарства розраховується структура: посівів рослинницьких культур; поголів'я тварин; реалізації продукції за наростаючим підсумком.

Для визначення стабільності виробництва розраховуються коефіцієнти варіації по окремим видам продукції: за обсягом виробництва; за обсягом виручки від реалізації; за рівнем прибутку на 1 га посівів (голову).

Використання методів дослідження. Для аналізу показників конкурентоспроможності використовується метод порівняльного аналізу. Порівнюються показники ефективності та розвитку виробництва окремо взятих видів продукції. Для визначення конкурентної позиції продукції у підприємстві використовується АВС-XYZ метод, який поєднує показники, що відображають частку продукції у структурі реалізації та стабільність реалізації продукції [3, с. 163-166]. До групи А відносять продукцію, що складає 80% реалізації, до групи В продукція, яка дає додаткові 15% реалізації, до групи С – продукція, яка складає останні 5% реалізації. До групи Х відносять види продукції, коефіцієнт варіації обсягів виробництва чи товарної продукції не перевищує 10%. До групи Y відносяться види продукції, коефіцієнт варіації яких коливається у межах від 10,1 до 30%. Якщо коефіцієнт варіації перевищує 30,1%, то продукція відноситься до групи Z.

Для визначення ваги показників використовується метод безконфліктності критеріїв [3, с. 169-173]. Метод полягає у розбудові матриці, у клітинах якої стоять номери тих показників, що являються більш важливими у попарному порівнянні. Отримана кількість переваг кожним показником розраховується на основі кількості зустрічі показнику у матриці. Вага показника визначається як частка від загальної суми порівнянь, проведених у матриці.

Для розрахунку загального показника конкурентоспроможності використовується метод сумарних трикутників з урахуванням ваги показників. Показник конкурентоспроможності визначається як сума площ трикутників з урахуванням ваги кожного показника. Сторонами трикутників виступають величини відносних показників, що характеризують конкурентну силу виробництва. Величина куту між сторонами розраховується як відношення 360^0 та кількості показників. У даному випадку величина кута дорівнюватиме 30^0 .

Методика розрахунку конкурентоспроможності продукції.

Розрахунок показників конкурентоспроможності проводиться за два, або більше періодів. Якщо продукція вирощується уперше, то розрахунок проводиться на основі планових показників ефективності вирощування продукції порівняно із звітним періодом. Визначається найбільш конкурентоспроможна продукція за показниками як прибуток у розрахунку на 1 ц реалізації продукції, прибуток у розрахунку на 1 га посівної площі, індекс якісної продуктивності.

Всі показники приводяться до одиниць виміру у відносному вираженні, у відсоткових долях. Для цього 1,2,3,8,9,10 розглядають по відношенню до середніх показників по району, що надасть можливість визначити рівень конкурентної сили виробництва продукції конкретного підприємства порівняно з іншими підприємствами району (області). Таким чином дані показники матиме вигляд:

1. урожайність продукції відносно до середньої у районі (області), %;

2. собівартість продукції відносно до середньої у районі (області), %;

3. ціна реалізації відповідно, що склалася на ринку у районі (області), %;

8. прибуток у розрахунку на 1 ц реалізації продукції відповідно до середнього показника у районі (області), %;

9. прибуток у розрахунку на 1 га посівної площі (на 1 голову скота) відповідно до середнього показника у районі (області), %;

10. частка реалізації продукції у загальному обсязі району (області), %.

Встановлюється частка конкурентоспроможних видів продукції у загальній площі посівів та поголів'я тварин на основі розрахунку структури посівів (поголов'я). На даному етапі визначається потенціал використання ресурсів під конкурентоспроможні види продукції.

Розраховується частка продукції у структурі реалізації за наростаючим підсумком АВС методом для порівняння використання ресурсів та конкурентної позиції. На базі аналізу визначається співвідношення частки використаних ресурсів на виробництво окремих видів продукції та частки товарної продукції у загальній вартості реалізації продукції, що надає можливість визначити наскільки використані ресурси відповідають кінцевим результатам виробництва за окремо взятими видами продукції.

Розраховується коефіцієнт варіації за обсягами виробництва та вартістю товарної продукції, на базі якого визначаються приналежність продукції до окремої групи Х, Y чи Z.

Для господарства визначається вага кожного показника конкурентоспроможності незалежно від виду продукції методом визначення безконфліктності критеріїв за існуючими вимогами зовнішнього середовища. Це надає можливість зважено оцінити вплив кожного показника на рівень конкурентоспроможності. Визначається індекс конкурентоспроможності продукції [4, с. 61, 67]. Індекс по

кожному виду продукції порівнюється один з одним і встановлюється вид продукції, що більш конкурентоспроможний для господарства за виробничими вимогами та умовами ринку.

$$I_k = \sum \frac{1}{2} ab * \sin \gamma \quad (2)$$

де, a,b – це сторони трикутника,

γ - кут між цими сторонами.

Площа трикутників різних видів продукції чи господарств дозволяє порівняти конкурентоспроможність виробництва між собою та виявити основні показники, за якими продукція задовольняє ринок.

Конкурентоспроможність продукції визначається за індексом конкурентоспроможності по дослідженим видам продукції. Виділяються окремі показники, які позитивно впливають на розмір даного індексу, щоб у подальшій діяльності визначити потенціал виробництва сільськогосподарської продукції.

Висновки. Методика застосовується для проведення оцінки конкурентоспроможності продукції у сільськогосподарських підприємствах при: визначенні найбільш конкурентних на ринку видів продукції та розрахунку віддачі ресурсів у виробництві конкурентоспроможної продукції.

Оцінка конкурентоспроможності продукції проводиться в 4 етапи: підготовчий етап до оцінки конкурентоспроможності продукції, розрахунок показників конкурентоспроможності продукції, використання методів дослідження, методика розрахунку конкурентоспроможності продукції.

Показники, що характеризують конкурентоспроможність продукції на рівні підприємства: урожайність продукції (продуктивність тварин); виробнича собівартість продукції, ціна реалізації 1 ц продукції, різниця між ціною реалізації та виробничою собівартістю продукції, товарність, рентабельність, частка продукції у структурі реалізації сільськогосподарської продукції у підприємстві, прибуток у розрахунку на 1 ц реалізації продукції, прибуток у розрахунку на 1 га посівної площі, (на 1 голову скота), обсяги реалізації продукції, сталість виробництва, індекс якісної продуктивності.

Результати оцінки надають можливість визначити найбільш перспективні види продукції для конкретно взятого підприємства за умов використання ресурсного потенціалу та діяльності на ринку. на підставі оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції визначається подальша стратегія підприємства.

Джерела та література

1. Віноградов О. Методи аналізу конкурентоспроможності впровадження інновацій на засадах маркетингу / О. Віноградов // Актуальні проблеми економіки – 2009. – № 1 (55) – С. 65-73.
2. Джемелінська Л. Оцінка конкурентоспроможності молочної продукції / Л. Джемелінська // Економіка АПК – 2003. – № 1. – С. 124-131.
3. Крикавський Є. Логістика для економістів : підруч. / Є. Крикавський– Львів : Вид-во нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2004. – 448 с.
4. Лисенко Н. Методи оцінки конкурентоспроможності продукції м'ясопереробних підприємств / Н. Лисенко // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 1 (77). – С. 61-68.
5. Месель-Веселяк В. Я. Підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора економіки / В. Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2007. – № 12. – С. 8-14.
6. Файчук О. Оцінка виробництва конкурентоспроможності продукції за технічними параметрами / О. Файчук // Економіка АПК. – 2004. – № 10. – С. 134-139.

Мостова М.А.

УДК 339.13.027

САНАЦІЙНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК СКЛADOVA ФІНАНСОВОГО АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Постановка проблеми. Під час здійснення господарської діяльності підприємства постійно перебувають під дією низки факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Це призводить до виникнення коливань, що мають циклічний характер. Невід'ємною фазою життєвого циклу підприємства є спад або криза, яка є негативною тенденцією. Тому актуальним стає розробка інструментарію гальмування спаду показників функціонування під час настання кризи та швидкого відновлення їх зростання. Саме санаційне управління дозволяє зменшити амплітуду коливань в межах економічного циклу, та усунути негативні наслідки кризового стану.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам санаційного управління й санації, присвячені роботи таких зарубіжних і вітчизняних вчених: Е. Альтмана, Дж. Аргенті, В. Бівера, І. О. Бланка, А. П. Градова, В. М. Гринкової, А. Г. Грязнової, Н. Г. Данілової, В. А. Забродського, М. О. Кизима, Т. С. Клебанової, Б. І. Кузіна, Л. О. Лігоненко, В. С. Пономаренка, О. І. Пушкаря, О. В. Раєвської, Л. С. Ситник, О. О. Терещенка, О. М. Тридіда, Е. О. Уткіна та ін.

Невирішені частини загальної проблеми. На даний час існує чимало досліджень в яких розглянуто окремі аспекти теорії й практики санаційного управління, сформовано й обґрунтовано методичні підходи